

ISTORIE ȘI FILOSOFIE

ÎNȚELEGEREA – MOD INTEGRATOR DE A FI AL EDUCAȚIEI

Eugenia BOGATU

CZU: 37.015.3

bogatue@yahoo.com

Înțelegerea reprezintă condiția esențială pentru contextele în care se desfășoară educația. De câtă înțelegere există în contextele în care se desfășoară influențele educative depinde rezultatul final al procesului de educație. A fi sau nu a fi înțeles – se referă atât la profesor, cât și la elev/student. Una dintre caracteristicile de bază ale înțelegerii rezidă în faptul că ea este una dintre funcțiile principale ale creierului. Astfel, înțelegerea este legată în modul cel mai direct de gândire. Deci, formarea unei gândiri autentice ar trebui să reprezinte la modul ideal și absolut scopul și finalitatea educației. Putem afirma cu certitudine că înțelegerea este un fenomen universal valabil, astfel ajungem să înțelegem sau nu opere de artă, teorii matematice, evenimente istorice, comportamente umane, cauzele unor fenomene ale naturii etc. Așa precum educația se referă nu doar la școală, dar și la întreaga societate, tot în această măsură ne putem referi și la înțelegere. Deci, după câtă înțelegere este în jurul nostru, putem aprecia nivelul de dezvoltare al fiecărui om la nivel individual, dar și la nivel de grup, context social. Nivelul de dezvoltare al întregii societăți depinde, în mare măsură, de câtă înțelegere la justa ei valoare există în societate din partea oamenilor care o reprezintă. Astfel, înțelegerea depinde în modul cel mai direct și de mentalitate, de tot ce reprezintă ființa umană la nivelul ei de formare spirituală. „Fenomenul înțelegerii și cel al interpretării corecte a ceea ce este înțeles nu reprezintă doar o problemă specială a metodologiei științelor spiritului” [1, p.12. În societățile în care educația se bazează în forma cea mai directă a ei de manifestare pe educația tradițională, inclusiv mai mult pe cunoașterea comună, înțelegerea are o sferă de extensiune mai redusă, putem spune că este una mai superficială. Dimpotrivă, în societățile unde se face recurs mai mult la cunoașterea științifică drept argument al autorității, înțelegerea lucrurilor are loc la un alt nivel, mai superior, în care este foarte mult implicată rațiunea umană, adică este vorba de o abordare mai profundă a tot ce se întâmplă în jur.

Înțelegerea funcționează în tandem cu explicația. Aceste două concepte, explicația și înțelegerea – sunt părți componente ale metodei hermeneutice. Interpretăm totul în jurul nostru, pentru că această metodă este una universal-valabilă atât pentru cunoașterea de tip științific, cât și pentru cunoașterea de tip comun. Totul depinde de cunoștințele acumulate, de valorile individuale, cu alte cuvinte de educația pe care o are cel sau cei care interpretează un anumit fragment de realitate, respectiv o înțeleg într-un anumit fel. Deci, interpretarea, respectiv înțelegerea este un fenomen de natură subiectivă, capabilă să reprezinte întreaga manifestare a ființei umane, pentru că în interpretare, respective, înțelegere se proiectează personalitatea individuală a fiecărui om. „Identitatea dintre eu și un act, din punct de vedere moral, constituie cheia înțelegerii naturii motivelor și a motivației” [2, p.203]. La rândul ei,

personalitatea se formează în procesul de educație, astfel rezultă că educația dezvoltă capacitatea de înțelegere a realității, pe de altă parte de nivelul de înțelegere a celor care reprezintă argumentele autorității depinde mult formarea generației în devenire. Putem afirma, din acest punct de vedere, că educația este responsabilă în mare măsură de tot ce se întâmplă în societate. Acest lucru ar fi un argument important pentru politicile educaționale într-un stat, care trebuie să fie fundamentale pentru o educație temeinică. Neluarea în considerație a acestui fapt aduce cu sine consecințe dezastruoase la capitolul educație. În prezent, în spațiul postsovietic se plătește un tribut la acest capitol. Din acest motiv, în țările cu un nivel înalt de dezvoltare se atrage foarte mare atenție educației, respectiv se investește mult în acest domeniu de activitate, pentru că toate derivă de aici, de la educație.

Înțelegerea implică sinele în mod necesar, deci este vorba de autocunoaștere. La rândul ei, autocunoașterea autentică presupune și o raportare autentică la Celălalt în procesul intervențiilor educative. Autocunoașterea și educația, nu în ultimul rând autoeducația, au o mare însemnătate în acest context, pentru că orice influență educativă se raportează și se adaptează la ceea ce omul deja este prin felul lui de manifestare. Înțelegerea ține și de sistemul de reprezentări și cunoștințe pe care le are fiecare om. Ea implică, în egală măsură, gândirea analitică, gândirea critică, dar și gândirea creativă. În înțelegere se manifestă întotdeauna individualitatea persoanei, modalitățile lui subiective de a se raporta la lume. Putem afirma că înțelegerea se manifestă permanent între reflex și reflecție. Omul permanent se regăsește în toate contextele, la nivel de acțiune, în acțiunea automată, în conformitate cu reflexele, deprinderile sale, dar și raportându-se la experiența cognitivă acumulată până la acel moment. Respectiv, înțelegerea se manifestă și în raport cu această dihotomie. Este foarte important de luat în considerație și aspectul psihologic care este prezent în procesul de înțelegere, pentru că se implică atât gândirea conștientă, responsabilă de procesarea informației în formă analitică, dar și inconștientul, în care se regăsește o informație condensată, sub forma actelor psihice, care este reprezentat de o sumă de simboluri. Respectiv, în tot ceea ce fac oamenii la nivel de gândire, acțiune se întâlnesc aceste două forme de manifestare – conștientul și inconștientul. Atât educația, cât și autoeducația ar trebui să ia în considerație aceste aspecte importante din punct de vedere filosofic și psihologic. Așadar, dezvoltarea capacității de înțelegere ar trebui să reprezinte un obiectiv fundamental pentru toate domeniile științifice, dar în special pentru filosofia educației și psihologie. Fenomenul înțelegerii presupune o abordare holistă, pentru că vizează toate resursele spiritului uman, cu alte cuvinte, este vorba de un aliaj de niveluri de activitate mentală într-un complex de imagini, intenții, emoții, raționamente logice, intuiții. Fundamentarea psihologică a înțelegerii este foarte importantă, pentru că vizează faptul că înțelegerea este determinată nu doar de latura cognitivă, dar și de cea afectivă. Emoția participă alături de rațiune în procesul de înțelegere a realității. „Cei mai mulți psihologi consideră că percepțiile, amintirile și interpretările constituie ingredientii esențiali ai emoției” [3, p.19].

Corelația dintre gândire și emoție este prezentă în toate activitățile nemijlocite ale ființei umane. Înțelegerea, respectiv, gândirea depind atât de senzațiile corpului uman, cât și de emoțiile pe care le trăiește ființa umană. Iată de ce fenomenul educației trebuie să reprezinte o abordare holistică, pentru că este necesar să fie luată în considerație atât de partea cognitivă, cât și de cea afectivă, din motivul că o persoană educată corect are atât gândirea educată, adică formată corect, dar și emoțiile îi sunt educate. Din perspectivă fenomenologică, înțelegerea reprezintă o determinare fundamentală a modului de a fi uman, adică a ființării umane. Astfel, putem vorbi de o fenomenologie a înțelegerii ca „mod de a fi”. Acest gen de interpretare denotă caracterul direct subiectiv al înțelegerii. Ființa umană, prin felul ei de a fi creatoare de metafizică se supune pe sine exercițiului fenomenologic și hermeneutic, în egală măsură. Putem vorbi în această manieră fenomenologică și de limite ale înțelegerii, care derivă și țin atât de limitele limbajului, cât și de limitele minții umane de a procesa toată informația care îl înconjoară pe om într-o perspectivă a existențialității lui. „O idee este, potrivit definiției, clară dacă este înțeleasă în așa fel încât să poată fi recunoscută oriunde este întâlnită și să nu fie confundată cu nici o altă idee” [4, p. 131]. Într-un fel anume ne putem considera și ca niște ființe „aruncate” în lume, înțelegem și ne înțelegem datorită anumitor sisteme de referință la care ne raportăm pe parcursul vieții.

Referințe:

1. GADAMER, Hans-Georg. *Adevăr și metodă*, București: Teora, 2001.
2. DEWEY, John. *Fundamente pentru o știință a educației*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1992.
3. CORNEA, Paul. *Interpretare și raționalitate*. București: Polirom, 2006.
4. PEIRCE, Charles S. *Semnificație și acțiune*. București: Humanitas, 1990.

Acest articol a fost elaborat în cadrul Proiectului „Abordarea epistemologică a dezvoltării personale și a educației pentru societate: de la strategiile transdisciplinare la finalitățile pragmatice ale societății actuale din Republica Moldova”, nr. 20.80009.1606.08 „Program de Stat” (2020-2023).